

**Міністерство освіти і науки
Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”
Економічний факультет
Кафедра економіки і підприємництва**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
з курсу
„РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”

**для студентів 1 курсу економічного факультету
спеціальностей:**

051 - економіка

071 - облік і оподаткування

072 - фінанси, банківська справа та страхування

076 - підприємництво, торгівля та біржова діяльність

денної і заочної форм навчання

У ж г о р о д - 2018

Регіональна економіка: навч.-метод. комплекс з навч. дисципліни для студентів першого курсу, спеціальностей: 051- економіка, 071 - облік і оподаткування, 072 - фінанси, банківська справа та страхування, 076 - підприємництво, торгівля та біржова діяльність, освітній ступінь: бакалавр/уклад.: Л.М. Газуда, О.В. Мошак, Ю.О. Дідович. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2018. 53 с.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/20396>

Укладачі:

Газуда Л.М., д.е.н., доцент, кафедра економіки і підприємництва

Мошак О.В., к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва

Дідович Ю. О., к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва

Рецензенти:

Шуліко А. О. – голова методичної комісії, кандидат економічних наук, доцент

Ярема В. І. – доктор економічних наук, професор кафедри господарського права ДВНЗ „УжНУ”

Відповідальний за випуск: завідувач кафедри економіки і підприємництва, д.е.н., професор, член-кор. НАН України **Мікловда В.П.**

Рекомендовано на засіданні кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ „Ужгородський національний університет”, протокол № 1 від 29.08.2018р

Схвалено на засіданні вченої ради економічного факультету ДВНЗ „Ужгородський національний університет”, протокол № 1 від 21.09.2018 р.

№ п/п	ЗМІСТ	Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни.....	4
2.	Вступ.....	5
3.	Навчально-тематичний план та програма дисципліни.....	8
4.	Тематика та плани лекцій за програмою змістових модулів.....	10
5.	Тематика та плани семінарських занять.....	16
6.	Завдання для самостійної роботи	24
7.	Зразки тестових завдань для проведення модульного контролю.	30
8.	Перелік питань для підготовки до іспиту	38
9.	Критерії оцінювання знань та підсумкового контролю.....	40
10.	Список рекомендованої літератури.....	42
11.	Короткий термінологічний словник.....	44

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Регіональна економіка»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: денна форма – 6 заочна форма – 6	Галузь знань: 05 - соціальні та поведінкові науки; 07 - управління та адміністрування	Нормативна дисципліна	
	Спеціальність: 051 - економіка; 071 - облік і оподаткування 072 – фінанси, банківська справа та страхування 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність		
Модулів – 2	Спеціалізація: 6.051 ЕП – економіка підприємства; 6.051 Л - логістика; 6.071 ОА - облік, аудит і оподаткування; 6.071 БК - бізнес консалтинг; 6.072 ФК - фінанси і кредит; 6.072 МС - митна справа та оціночна діяльність; 6.076 МК - міжнародна комерція 6.076 УП - управління персоналом та економіка праці	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання -1		Семестр	
Загальна кількість годин: денна форма – 180 заочна форма – 180		2-й	1-й, 2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 76	Освітній ступінь: Бакалавр	38 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		36 год.	4
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		76 год.	130 год.
Індивідуальні завдання: –30г			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

1. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
2. для денної форми навчання – 80%
3. для заочної форми навчання – 16%

2. ВСТУП

Сучасний етап становлення національної економіки потребує докорінно нових підходів до формування політики регіонального розвитку, яка б забезпечила стале економічне зростання країни. Вирішення регіональних проблем економічного і соціального розвитку набрало особливої актуальності на початку нового тисячоліття. Ці проблеми та перспективи їх розв'язання перебувають у полі зору провідних вчених – економістів, регіоналістів та управлінців.

Курс „*Регіональна економіка*” є фундаментальним і обов'язковим для студентів усіх економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Він дає змогу успішно розібратися в складних питаннях ринкової економіки, зрозуміти сутність трансформаційних процесів, що відбуваються нині в державі, усвідомити важливість раціонального використання природних ресурсів і ефективного розвитку господарського комплексу країни.

Мета курсу полягає у забезпеченні освоєння засад переходу до ринкових відносин шляхом вивчення наукових основ територіального господарювання, для якого характерними є цілісність, системність і комплексність соціально-економічної мети.

Завдання полягає у виявленні дії економічних законів і закономірностей формування, принципів і методів функціонування регіональної економічної системи для продуктивного й ефективного функціонування підприємств, економічного зростання і підвищення добробуту населення регіону.

Основними завданнями дисципліни є:

- з'ясування сутності регіону та його ролі в соціально-економічному розвитку суспільства, форм і методів управління регіональною економікою, правових та економічних основ місцевого самоврядування, взаємовідносин центральних і місцевих органів управління та самоврядування;
- опанування методами складання місцевих бюджетів, планів та програм;
- ознайомлення із зарубіжним досвідом регіонального менеджменту;
- володіння практичними навиками аналізу економічної ситуації в регіоні.

Для вирішення цих завдань необхідно насамперед сформувати кадри, які спроможні:

- мислити економічними і регіональними категоріями,
- підбирати відповідну систему критеріїв і показників для економічного аналізу, узагальнення тенденцій розвитку,
- науково обґрунтовувати стратегію і тактику розвитку регіональної економіки.

Стає очевидним, що відповідність регіональної та національної економіки в цілому вимогам дії економічних законів залежить від способу економічного мислення суб'єктів національного, регіонального і локального управління виробництвом, їх спроможності моделювати економічні процеси, виявляти тенденції та приймати правильні рішення.

Предмет регіональної економіки у широкому значенні є складним, багатограним, його головними складовими частинами є:

- економіка окремого регіону;
- економічні зв'язки між регіонами;
- регіональні системи (національна економіка як система взаємодіючих регіонів);
- розміщення продуктивних сил;
- регіональні аспекти економічного життя.

Важливою складовою предмета дослідження регіональної економіки є **вивчення просторового аспекту суспільного відтворення.**

Об'єктом науки „регіональна економіка” є регіон як частина території країни, де проживає певна кількість населення, розташовані підприємства різних видів економічної діяльності, форм власності, де розташовані установи, що забезпечують нормальні умови для життя людей, для праці, освіти, культури, спілкування.

По завершенню вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- ✓ сучасні тенденції розвитку регіонально-інтегрованої економічної системи в контексті раціонального розміщення продуктивних сил регіонів України;
- ✓ методологію комплексного розвитку продуктивних сил територій;
- ✓ принципи, критерії та основні закономірності розвитку регіональної економіки, з врахуванням особливостей та механізмів реалізації регіональної економічної політики держави;
- ✓ сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку регіональної економіки у розрізі оцінки природних, демографічних та економічних передумов;
- ✓ особливості формування та розвитку субрегіональних об'єднань, зокрема функціонування єврорегіонів і вільних економічних зон;
- ✓ сутнісні особливості управління регіонального економічного розвитку;
- ✓ основні регіональні проблеми, ймовірні шляхи їх ефективного вирішення та перспективи забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи.

вміти:

- ✓ послідовно і логічно викладати зміст навчального матеріалу в письмовому вигляді в ході поточного, проміжного та підсумкового контролю з економічних проблем розвитку продуктивних сил і регіональної економіки;
- ✓ вирішувати на конкретних прикладах економічні завдання з раціоналізації розвитку та розміщення продуктивних сил, визначати економічну ефективність цього процесу;
- ✓ вміло подавати досягнуті результати самостійного дослідження з використанням сучасних технічних досягнень.

Для цього необхідно:

- ✓ систематично проробляти навчальний матеріал лекцій і практичних занять; конспектувати, запам'ятовувати навчальний матеріал і контролювати його засвоєння; регулярно опрацьовувати додаткову навчально-методичну літературу.

Під час проміжного та підсумкового контролю студент повинен:

- ✓ продемонструвати глибоке знання основних положень курсу, вміння самостійно вирішувати економічні завдання, відповідати на поставлені у завданні запитання.

Загальні методичні рекомендації до вивчення дисципліни.

Самостійна робота студентів над дисципліною розпочинається з вивчення даного навчально-методичного комплексу. При цьому слід ознайомитись із списком тем програми і навчальними завданнями, опрацювати рекомендовану літературу та законспектувати основні положення. Програмний матеріал слід вивчати в тій послідовності, що передбачена методичними вказівками. Вони складені так, що з кожної основної теми курсу студент повинен дати усі відповіді на запитання для самостійного завдання і перевірки знань.

3. Навчально-тематичний план та програма дисципліни «Регіональна економіка»

Тематичний план вивчення навчальної дисципліни студентами денної форм навчання представлено у табл. 1. Нормативний час вивчення навчальної дисципліни - 180 годин (6 кредитів). Ця кількість годин розділяється між формами навчального процесу залежно від його режиму (форми навчання).

Як видно з тематичних планів навчальної дисципліни (табл. 1) основними формами її вивчення є:

- лекції;
- практичні заняття;
- самостійна робота¹.

На лекціях розглядаються теми або окремі їх питання, які є досить складними за змістом, неповно та несистемно висвітлені в літературі, передусім навчальній.

Вивчення матеріалу дисципліни базується на навчальних посібниках, науково-практичних журналах, чинних законодавчих актах, нормативно-правових документах, електронному ресурсі.

Паралельно з лекціями проводяться аудиторні, позааудиторні, практичні заняття, застосовуються активні методи навчання і сучасні ПЕОМ, проводиться індивідуальна робота із студентами, а також самостійна робота студентів.

¹ Згідно з Положенням "Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усь- ого	у тому числі					усь- ого	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1 „Регіональна економіка”													
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни.	12	4	2	-	-	6	9	1	-	-	-	8	
Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил	11	2	4	-	-	5	9	1	-	-	-	8	
Тема 3. Регіон у системі територіального поділу праці.	12	4	2	-	-	6	9	1	-	-	-	8	
Тема 4. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	11	2	4	-	-	5	9	1	-	-	-	8	
Тема 5. Механізм реалізації регіональної економічної політики	12	4	2	-	-	6	9	1	-	-	-	8	
Тема 6. Чинники регіонального розвитку	11	2	4	-	-	5	9	1	-	-	-	8	
Тема 7. Управління розвитком регіональних економічних систем	12	4	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8	
Тема 8. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.	11	2	4	-	-	5	9	1	-	-	-	8	
Тема 9. Забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи	12	4	2	-	-	6	11	1	2	-	-	8	
Всього	104	28	26	-	-	50	82	8	2	-	-	72	
Змістовий модуль 2 „Екологія”													
Тема 10. Наукові засади раціонального природокористування	9	2	2	-	-	5	13	2	-	-	-	11	
Тема 11. Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.	10	2	2	-	-	6	13	2	-	-	-	11	
Тема 12. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.	10	2	2	-	-	6	13	2	-	-	-	11	
Тема 13. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.	8	2	2	-	-	4	13	2	-	-	-	11	
Тема 14. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля	9	2	2	-	-	5	16	-	2	-	-	14	
Всього	46	10	10	-	-	26	68	8	2	-	-	58	
ІНДЗ	30	-	-	-	30	76	30				30	30	
Усього годин	180	38	36	-	30	76	180	16	4	-	30	130	

4. Тематика та плани лекцій за програмою змістових модулів

Змістовий модуль 1.

“Регіональна економіка”

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни.

- 1.1. Предмет і об'єкт регіональної економіки.
- 1.2. Методологічні принципи та економічні методи регіонального аналізу.
- 1.3. Регіональна економіка в системі економічних і природничих наук.
- 1.4. Історія виникнення науки та сучасні наукові дослідження.
- 1.5. Завдання регіональної економіки.

Сутність поняття "регіон", "регіональна економіка". Регіон як соціально-економічна категорія. Основні структурні ланки регіону, як територіальної системи. Предмет дисципліни «Регіональна економіка». Об'єкт регіональної економіки як складна структура виробничо-споживчого характеру. Наукові методи дослідження регіональної економіки. Методологія, методи і методика дослідження регіональної економіки. Традиційні й новаційні методи дослідження. Регіональна економіка у системі економічних і природничих наук. Наукові засади обґрунтування рівнів економічних систем. Мета курсу. Завдання регіональної економіки.

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил

- 2.1. Економічні закони і закономірності розміщення виробництва, їх об'єктивний характер.
- 2.2. Основні закономірності розміщення продуктивних сил.
- 2.3. Найважливіші принципи розміщення продуктивних сил.
- 2.5. Визначальна роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва.

Економічні закони, їх об'єктивний характер. Розвиток економіки регіону і розміщення його продуктивних сил, як результат дії об'єктивних законів і закономірностей. Закони функціонування регіонально-інтегрованої економічної системи. Основні закономірності розміщення і територіальної організації регіонально-інтегрованих продуктивних сил. Загальні принципи економічного регулювання. Роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва. Природно-географічні фактори. Демографічні фактори. Техніко-економічні фактори. Транспортний фактор. Соціально-економічні фактори. Екологічний фактор. Чинники розміщення продуктивних сил: енергетичний, водний, трудовий, земельний, сировинний, транспортний, ґрунтово-кліматичний.

Тема 3. Регіон у системі територіального поділу праці.

- 3.1. Територіальний поділ праці.
- 3.2. Регіоналізація економіки.
- 3.3. Теорії та концепції територіальної економіки.

Територіальний поділ праці. Сутність і рівні поділу праці. Суспільний і просторовий аспекти поділу праці. Регіоналізація економіки. Поглиблення й поширення поділу праці. Поділ праці й регіональна організація економіки. Категорії регіональної економіки в умовах ринку.

Категорії регіонального виробничого потенціалу. Категорії регіональної організації виробництва. Категорії регіональної виробничої і соціальної інфраструктури. Категорії регіональних результатів виробництва. Основні теорії та концепції територіальної економіки. Розвиток теорії просторової економіки. Теорія оптимального розташування. Теорія центральних місць та полюсів росту.

Тема 4. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

- 4.1. Сутність державної регіональної економічної політики
- 4.2. Цілі та завдання державної регіональної економічної політики
- 4.3. Наукове обґрунтування регіонального розміщення продуктивних сил

Сутність регіональної політики. Територіальні диспропорції у соціально-економічному розвитку, як передумова здійснення регіональної політики. Причини загострення регіональних диспропорцій. Фундаментальні принципи здійснення регіональної політики. Мета регіональної політики. Тактичний і стратегічний аспекти реалізації мети регіональної політики. Регіональна політика: аспекти спрямування (економічний, соціальний, демографічний і т.д.). Головні завдання регіональної політики. Об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики. Загальнодержавний, регіональний та місцевий рівні.

Тема 5. Механізм реалізації регіональної економічної політики

- 5.1. Сутність механізму реалізації державної регіональної економічної політики.
- 5.2. Спеціальні (вільні) економічні зони - один із засобів реалізації регіональної економічної політики
- 5.3. Міжрегіональне і прикордонне співробітництво - інструменти реалізації регіональної економічної політики
- 5.4. Основні засади управління державним та комунальним сектором регіональної економіки

Механізм реалізації регіональної економічної політики. Методи прямого й опосередкованого впливу на соціально-економічні процеси. Прогнозування, програмування та планування, як методи комплексного впливу на регіональний розвиток. Директивне, індикативне та стратегічне планування. Методика SWOT-аналізу.

Тема 6. Чинники регіонального розвитку

- 6.1. Економіко-географічне положення регіону.
- 6.2. Природні передумови.
- 6.3. Демографічні передумови.
- 6.4. Економічні передумови.
- 6.5. Соціальна інфраструктура регіону

Економічні чинники. Загальні історико-економічні чинники. Сутність поняття "економічний простір". Характеристики і параметри економічного простору. Галузева (види економічної діяльності), територіальна й функціональна структура господарського комплексу країни. Особливості класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) за національним класифікатором України. Форми суспільної організації виробництва: концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування. Чинники реструктуризації регіональної економіки в умовах ринку. Види реструктуризації економіки. Складові науково-технічного потенціалу країни. Науково-технологічні зони, парки, технополіси.

Тема 7. Управління розвитком регіональних економічних систем

- 10.1. Сутність управління регіональними економічними системами.
- 10.2. Завдання та цілі регіонального управління
- 10.3. Форми, функції та система органів управління в регіоні.

Класифікаційні ознаки і види розвитку регіональних економічних систем. Сутність системи регіонального управління. Об'єкт та суб'єкт регіонального управління. Етапи управління розвитком регіональних економічних систем. Функціональні підходи до управління розвитком регіональних економічних систем. Особливості процесу управління за результатами. Державне, регіональне та місцеве самоврядування. Завдання регіонального управління. Системи територіальної влади: централізована, англо-американська, європейська змішана елітна, європейська змішана з розділеною ієрархією управління. Економічні, адміністративні та правові методи управління.

Тема 8. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

- 12.1. Теоретичні основи економічного зростання.
- 12.2. Фінансові передумови економічного зростання у регіоні.
- 12.3. Інноваційно-інвестиційні основи економічного зростання.
- 12.4. Розвиток кооперації у системі заходів регіонального економічного зростання.

Сутність сталого розвитку, його особливості. Виміри сталого розвитку: економічний, соціальний, екологічний. Всесвітня конференція ООН з довкілля та розвитку (Бразилія, 1992 р.). «Порядок денний на XXI століття». Декларація з довкілля та розвитку (14 червня 1992 р.). Головні перепони, що не сприяють забезпеченню сталого розвитку.

Фінансові ресурси в системі регіонального зростання. Основи формування регіонального фінансового балансу. Регіональний інноваційний ринок: економічні основи відновлення виробництва в регіоні, регіональна інноваційна пропозиція, регіональний інноваційний попит, конкуренція і формування нововведень в регіоні. Розвиток кооперації у системі заходів регіонального економічного зростання.

Тема 9. Забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи

- 9.1. Глобальні координати сталого економічного розвитку
- 9.2. Механізм реалізації концепції сталого розвитку
- 9.3. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України

Концепції: концепція потреб та ідея застосування державних обмежень. Основні критерії сталого розвитку. Загальноприйняті показники сталого розвитку. Основні показники економічних передумов сталого розвитку: штучний реальний капітал, людський капітал, природний реальний капітал. Механізм реалізації концепції сталого розвитку.

Аспекти сталого розвитку: правовий, економічний, екологічний, соціальний, міжнародний, інформаційний. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України та її регіонів. Національні цілі сталого розвитку України на перспективу. Основні принципи, на яких повинен базуватися сталий розвиток України.

Змістовий модуль 2 „Екологія”

Тема 10. Наукові засади раціонального природокористування.

- 10.1. Еволюція економічних принципів природокористування.
- 10.2. Еколого-економічні засади раціонального природокористування.
- 10.3. Перспективні напрями раціонального природокористування.

Еволюційні процеси трансформації економічних принципів природокористування. Еколого-економічні принципи господарювання. Еволюція історичних епох в інтегральному аспекті. Сутність поняття "раціональне природокористування". Напрями ресурсозбереження. Безвідходні й маловідходні технології виробництва продукції.

Пріоритети раціонального природокористування. Концепція раціонального природокористування і національної екологічної доктрини як підґрунтя розвитку екологічного менеджменту. Екологічна політика держави.

Тема 11. Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.

- 11.1. Екологічна безпека як складова національної.
- 11.2. Об'єкти екологічного моніторингу.
- 11.3. Система екологічної інформації.

Екологічна безпека, як складова національної безпеки країни. Групування регіонів України за рівнем екологічної безпеки. Групи найвищого рівня екологічної небезпеки. Групи областей зі значним рівнем екологічної небезпеки. Група областей зі значним рівнем екологічної безпеки. Група областей середнього рівня екологічної безпеки. Група областей з помірним рівнем екологічної небезпеки.

Сутність поняття "екологічний моніторинг". Предмет екологічного моніторингу населених пунктів. Групи об'єктів екологічного моніторингу. Території та об'єкти особливої охорони. Категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ). Система екологічної інформації. Сучасна система екологічного моніторингу.

Тема 12. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.

- 12.1. Економічний механізм управління природоохоронною діяльністю.
- 12.2. Міжнародні природні ресурси та співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища.
- 12.3. Економічний механізм охорони навколишнього природного середовища
- 12.4. Екологічна оцінка господарської діяльності як інструмент екополітики.

Державна організаційна система управління в сфері охорони довкілля, раціонального природокористування та екологічної безпеки. Рівні управління екологічною безпекою: державний, регіональний, місцевий. Міжнародні природні ресурси, що спільними для використання і не належать якійсь конкретній країні. Міжнародні спеціалізовані: урядові й неурядові (громадські) організації у сфері охорони довкілля.

Економічний механізм охорони довкілля. Поєднання адміністративних та економічних методів управління природокористуванням. Оцінка впливу на навколишнє середовище. Екологічна експертиза. Превентивність, комплексність, демократичність – основні принципи в процесі здійснення екологічної оцінки.

Тема 13. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.

- 13.1. Ресурсозбереження як чинник підвищення ефективності суспільного виробництва.
- 13.2. Державна програма охорони навколишнього природного середовища.
- 13.3. Стратегічні напрями розвитку галузей господарства країни та забезпечення охорони природно-ресурсного потенціалу.
- 13.4. Ефективність заходів з охорони навколишнього природного середовища.

Сутність поняття "ресурсозбереження", "екологічний ефект", "екологічна ефективність". Безвідходні та маловідходні технології, як шляхи вирішення проблем ресурсозбереження. Система ефектів і ефективності природоохоронних заходів. Розрахунки ефекту й ефективності природоохоронних заходів. Екологічні результати, як наслідок економічного ефекту й ефективності в цілому. Соціальні результати, як покращення фізичного і духовного розвитку населення країни. Стратегічні напрями розвитку галузей господарства країни та забезпечення охорони природно-ресурсного потенціалу.

Тема 14. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля

- 14.1. Екологічна політика України і міжнародна співпраця.
- 14.2. Засади екологічної політики економічно розвинених країн.
- 14.3. Досвід зарубіжних країн у сфері охорони навколишнього середовища.

Міжнародне співробітництво України у сфері охорони навколишнього природного середовища. Роль громадських організацій в охороні довкілля. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. Екологічна освіта, наука, зв'язки з громадськістю. Досвід у сфері охорони навколишнього середовища економічно розвинених країн. Принципи екологічної політики економічно розвинених країн: принцип профілактики, принцип відповідальності, принцип кооперації.

5. Тематика та плани семінарських занять

Т Е М А 1

Предмет, методи і завдання курсу “Регіональна економіка”

1. Науково-теоретичні основи і завдання дисципліни „Регіональна економіка”.
2. Місце курсу в системі навчальних дисциплін та взаємозв'язок між ними.

Перелік питань для дискусії:

1. Особливості предмета і об'єкта вивчення курсу регіональна економіка.
2. Становлення і розвиток методологічних основ науки.
3. Сучасні проблеми регіональної економіки.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 11-33.
2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник]. К. : "ВД "Професіонал", 2007. С. 10-26.
3. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 14-29.
4. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]/ за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 7-54.
5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. С.9-22.

Т Е М А 2

Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил

1. Сутність економічного закону і закономірності, їх об'єктивний характер.
2. Основні закономірності та принципи розміщення продуктивних сил.

Перелік питань для дискусії:

1. Соціальна спрямованість розвитку і розміщення продуктивних сил.
2. Стратегія сталого розвитку продуктивних сил.
3. Забезпечення економічної безпеки держави в контексті проблем розміщення і розвитку продуктивних сил.
4. Фактори розміщення продуктивних сил та їх реалізація в практичній діяльності.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 34-38.
2. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 30-52.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.60-85.

Т Е М А 3

Регіон у системі територіального поділу праці

1. Поділ праці і регіоналізація економіки.
2. Сутність і категорії регіональної економіки.

Перелік питань для дискусії:

1. Теорії та концепції територіальної економіки.
2. Сучасна територіально-господарська регіоналізація.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 66-94.
2. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 95-109.
3. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]/ за ред. Я. Б. Олійника. К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 30-41.
4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. С.23-59.

Т Е М А 4

Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

1. Сутнісні особливості формування регіональної політики.
2. Фундаментальні принципи здійснення регіональної політики.
3. Регіональна політика: аспекти спрямування (економічний, соціальний, демографічний і т.д.).

Перелік питань для дискусії:

1. Окреслення підходів до реалізації регіональної політики.
2. Територіальні диспропорції у соціально-економічному розвитку, як передумова здійснення регіональної політики.
3. Причини загострення регіональних диспропорцій.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 39-65.
2. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 60-94.
3. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]/ за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 171-301.
4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. С.86-99.

Т Е М А 5

Механізм реалізації регіональної економічної політики

1. Регіональна економічна політика в умовах ринку.
2. Цільова організаційно-правова база реалізації регіональної економічної політики.

Перелік питань для дискусії:

1. Основні важелі та ключові елементи механізму реалізації регіональної економічної політики.
2. Пріоритети політики оптимізації регіональних економічних структур.

Л і т е р а т у р а:

1. Гриньова В. М., Новікова М. М. Державне регулювання економіки : [підручник]. К. : Знання, 2008. С. 55-77.
2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 115-156.
3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. Львів : "Новий Світ-2000", 2006. С. 304-322.
4. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 110-127.
5. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]/ за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 302-359.
6. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. С.881-904.
7. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. К. : Знання, 2006. С.369-388.

Т Е М А 6

Чинники регіонального розвитку

1. Природні передумови розвитку регіону.
2. Економічні передумови регіонального розвитку.
3. Соціалальні передумови територіального розвитку.
4. Структура регіональної економіки за видами економічної діяльності.
5. Виробничий та науково-технічний потенціал.

Перелік питань для дискусії:

1. Реструктуризація регіональної економіки в умовах ринку.
2. Природно-кліматичні особливості розвитку території.
3. Соціально-економічні особливості регіонального розвитку.

Література:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 205-209.
2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник]. К. : "ВД "Професіонал", 2007. С. 136-271.
3. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 156-180.
4. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]/ за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 100-111.
5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. С.221-620.

Т Е М А 7**Управління розвитком регіональних економічних систем**

1. Основні передумови регіонального економічного розвитку.
2. Економічна система регіону як ланка єдиного господарського комплексу.
3. Мікро-, мезоекономічні райони України. Мегаекономічні райони світу.

Перелік питань для дискусії:

1. Територіальна диференціація регіонів за рівнем розвитку продуктивних сил.
2. Проблеми і напрями соціально-економічного розвитку регіонів.

Література:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 294-383.
2. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 283-312.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. С.621-880.

Т Е М А 8.**Фактори сталого розвитку продуктивних сил.**

1. Регіональне економічне зростання.
2. Інноваційно-інвестиційні основи економічного зростання.
3. Розвиток кооперації у системі заходів регіонального економічного зростання.

Перелік питань для дискусії:

1. Формування ринку інновацій у регіоні.
2. Формування реальної конкурентоспроможності і нововведень в регіоні.
3. Проблеми кооперації і шляхи їх розв'язання в регіонах України.

Література:

1. Герасимчук З. В., Кондіус І. С. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2010. . 412 с.
2. Герасимчук З. В., Ковальська Л. Л. Конкурентоспроможність регіону : теорія, методологія, практика : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2008. . 243 с.
3. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. . К. : "Кондор", 2009. .С. 29-46.
4. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 384-429.
5. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] /за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. 498 с.
6. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]/ за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 421-431.
7. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] /за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. . С. 708-741.
8. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.921-930.

Т Е М А 9

Забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи

1. Основні критерії та показники економічних передумов сталого розвитку.
2. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України та її регіонів
3. Механізм реалізації концепції сталого розвитку.

Перелік питань для дискусії:

1. Національні цілі сталого розвитку України на перспективу.
2. Основні принципи, на яких повинен базуватися сталий розвиток України.

Література:

1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 29-46.
2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 384-429.
3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] /за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. 498 с.
4. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник] / за ред. Я. Б. Олійника. К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 421-431.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. С. 708-741.

Змістовий модуль 2. "Екологія"

Т Е М А 10.

Наукові засади раціонального природокористування

1. Теоретико-методологічні основи природокористування.
2. Еколого-економічний зміст природокористування.
3. Екологізація сучасної науки, її зміст і основні напрями.
4. Інституціональні передумови господарської освоєності природно-ресурсного-потенціалу та охорони довкілля.

Перелік питань для дискусії:

1. Точки зіткнення екології і економіки природокористування (сучасні підходи).
2. Навколишнє природне середовище як об'єкт пізнання.
3. Проблеми природокористування в умовах розширеного відтворення.

Л і т е р а т у р а:

1. Голіков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз П. О. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.]. К. : Центр учбової літератури, 2011. С. 163-198.
2. Герасимчук З. В., Вахович І. М., Голян В. А., Олексюк А. О. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2006. С. 5-54.
3. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 10-28; 205-225.
4. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 430-435.
5. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 469-487.
6. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 232-249; 458-515.

Т Е М А 11.

Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.

1. Державна система екологічного моніторингу України.
2. Екологічний моніторинг та картографування.
3. Інформаційні системи екологічного управління.

Перелік питань для дискусії:

1. Властивості еколого-інформаційної системи її системоутворювальна база даних.
2. Призначення моніторингової інформації.
3. Сутність ГІС-технологій (геоінформаційних систем) і перспективність їх використання.

Література:

1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 301-320.
2. Екологічне управління : [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. – К. : Либідь, 2004. – С. 360-400.
3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 436-456.
4. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 488-513.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. С. 204-231.

Т Е М А 12.**Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.**

1. Сутність та складові економічного механізму природокористування.
2. Форми еколого-економічних інструментів.
3. Ринкові механізми регулювання природокористування.
4. Рентна політика держави.

Перелік питань для дискусії:

1. Плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля.
2. Система фінансування природоохоронної діяльності в Україні.
3. Ефективність економічного механізму екологічного регулювання.

Література:

1. Герасимчук З. В., Вахович І. М., Голян В. А., Олексюк А. О. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2006. С.153-211.
2. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 131-204.
3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 442-445.
4. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 514-533.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 458-515.

ТЕМА 13.**Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.**

1. Зміст та завдання економічного стимулювання раціонального використання природних ресурсів та зниження техногенного впливу на довкілля.
2. Ефективність природоохоронних заходів.
3. Показники еколого-економічної ефективності стосовно природо-охоронної діяльності.

Перелік питань для дискусії:

1. Стимулювання виробництва екологічно чистої продукції та надання екологобезпечних послуг.
2. Пріоритети розвитку екологічного підприємництва.
3. Ресурсозаощадливе природокористування як імператив сталого розвитку національних економік.

Л і т е р а т у р а:

1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 205-225; 402-406.
2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 446-450.
3. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 534-557.
4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] /за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. С. 370-389.

Т Е М А 14.

**Світовий досвід і міжнародне співробітництво
у сфері охорони довкілля.**

1. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля.
2. Інституціональна база реалізації екологічних та природно-ресурсних глобальних стратегій.
3. Зарубіжний досвід регулювання природокористування.

Перелік питань для дискусії:

1. Екологічні суперечності постіндустріальної цивілізації.
2. Україна в планетарній системі природоохоронної діяльності.

Л і т е р а т у р а:

1. Величко О. М. Гало М., Дудич І. І., Шпеник Ю. О. Основи екології та моніторинг довкілля : [навч. посіб.]. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2001. – 285 с.
2. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 398-401; 410-436.
3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 451-456.
4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] /за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 682-685.

6. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота є невід'ємною частиною навчального процесу і основою пізнавальної діяльності студента. Метою методичних вказівок є конкретизація самостійної роботи студента для всебічного підвищення рівня знань, раціоналізації процесів підготовки, виконання і захисту самостійної роботи, єдності навчальної та науково-дослідної роботи. Освоєння курсу відповідно до програми передбачає самостійне опрацювання студентом літературних джерел, вивчення теоретичних питань тем, виконання практичних завдань. Навчальні завдання за кожною темою містять перелік питань, літературних джерел і практичних завдань.

Викладач курсу спрямовує і контролює самостійну роботу студента, встановлює час консультацій та термін виконання самостійної роботи за кожною темою курсу.

Змістом самостійної роботи студентів є вивчення теоретичних питань, підготовка до семінарських занять. Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється на практичних і семінарських заняттях у формі поточного контролю та перевірки якості виконання домашніх завдань.

Перелік запитань і завдань, що виносяться на самостійне опрацювання студентами:

№ п/п	Тематика модулів та зміст самостійної роботи	Кількість год.	Рекомендована література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 “Регіональна економіка”			
1.	<p>Предмет, метод і завдання дисципліни.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Що вивчає регіональна економіка? • Який зв'язок курсу регіональної економіки з іншими науками? • Який взаємозв'язок між територіальним поділом праці і територіальною організацією виробництва? • У чому полягають методологічні основи науки регіональна економіка і які напрями її розвитку? • Які головні завдання курсу? 	5/10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 11-33. 2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник]. К. : "ВД "Професіонал", 2007. С. 10-26. 3. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 14-29. 4. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П. , Кононенко О. Ю. , Мельничук А. Л. , Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]. К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 7-54. 5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. – С.9-22.

1	2	3	4
2.	<p>Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність понять "закон", "закономірність". • Інтеграція і сучасні інтеграційні процеси. • Закономірності й принципи розміщення продуктивних сил. • Роль економічних і соціальних факторів у розміщенні продуктивних сил. 	5/10	<p>1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 34-38.</p> <p>2. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Магнолія 2006”, 2007. С. 30-52.</p> <p>3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К.: КНЕУ, 2007. С.60-85.</p>
3.	<p>Регіон у системі територіального поділу праці.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність поняття "територіальний поділ праці". • Розкрийте сутність територіального поділу праці як об'єктивної основи економічного районування. • Спеціалізація економічних районів та методики її оцінки. • Види спеціалізації і їх значення в територіальній організації виробництва. • Показники та критерії оцінки спеціалізації економічних районів. • Основні фактори, які впливають на ефективність територіальної організації виробництва. 	5/10	<p>1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 66-94.</p> <p>2. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Магнолія 2006”, 2007. С. 95-109.</p> <p>3. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С.30-41.</p> <p>4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К.: КНЕУ, 2007. С.23-59</p>
4.	<p>Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики</p> <ul style="list-style-type: none"> • Об'єкти державної регіональної економічної політики. • Суб'єкти державної регіональної політики. • Основні цілі державної регіональної економічної політики. • Найважливіші завдання державної регіональної економічної політики. • Наукове обґрунтування регіонального розміщення продуктивних сил. • Сутність механізму реалізації державної регіональної політики. • Організаційно-правова база реалізації регіональної економічної політики. • Що таке ключові елементи механізму реалізації регіональної економічної політики? 	5/10	<p>1. Гриньова В. М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки: [підручник]. К.: Знання, 2008. С. 55-77.</p> <p>2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 115-156.</p> <p>3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: [навч. посіб.]. Львів: "Новий Світ-2000", 2006. С. 304-322.</p> <p>4. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Магнолія 2006”, 2007. С.110-127.</p> <p>5. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 302-359.</p> <p>6. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К.: КНЕУ, 2007. С.881-904.</p>

1	2	3	4
5.	<p>Механізм реалізації регіональної економічної політики</p> <ul style="list-style-type: none"> • Що таке міжрегіональне співробітництво? • Основні фактори організації прикордонного співробітництва. • Основні принципи управління державною регіональною економікою. • Система управління комунальним сектором регіональної економіки. 	4/ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник]. К. : "ВД "Професіонал", 2007. С. 377-410. 2. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]. К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С.385-420. 3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. С.931-973. 4. Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. Міжнародна економіка: [навч. посіб.]. Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 672 с. 5. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. Львів : "Новий Світ-2000", 2006. С. 287-303.
6.	<p>Чинники регіонального розвитку</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність понять "господарський комплекс" країни, "економічний простір". • Характеристика основних рис господарського комплексу України. • В чому полягають регіональні особливості галузевої структури економіки. • Особливості реструктуризації регіональної економіки в умовах ринку. • Кількісна і якісна оцінка природних ресурсів і природних умов. • Характеристика природно-ресурсного потенціалу економічних районів. • Роль населення у розвитку господарського комплексу країни та її регіонів. • Чисельність, територіальне розміщення і особливості відтворення населення. • Міграція населення, види міграцій. • Міське і сільське населення. • Інтеграційні процеси. Необхідність структурної трансформації економіки країни. 	5/ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заболоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 205-209. 2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник]. К. : "ВД "Професіонал", 2007. С. 136-271; 61-135. 3. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С.156-180. 4. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]. К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 100-111. 5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. С.221-620.

1	2	3	4
7.	<p>Управління розвитком регіональних економічних систем</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність поняття управляюча система • Функції та завдання регіонального управління управління • Об'єкти та суб'єкти регіонального управління • Економічні, адміністративні та правові методи управління 		<p>1. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. Львів : "Новий Світ-2000", 2006. 432 с.</p> <p>2. Гриньова В. М., Новікова М. М. Державне регулювання економіки: [підручник]. К. : Знання, 2008. 398 с.</p>
8.	<p>Фактори сталого розвитку продуктивних сил регіону.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основи сталого регіонального економічного розвитку. • Зміст поняття сталого розвитку. • Підходи до розуміння поняття сталого розвитку. • Напрями та інструментарій розв'язання проблем сталого розвитку. Показники та індикатори сталого регіонального розвитку. 		<p>1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 29-46.</p> <p>2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 384-429.</p> <p>3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. К.: Знання України, 2005. 498 с.</p> <p>4. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]. К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 421-431.</p>
9.	<p>Забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Фактори сталого розвитку продуктивних сил регіону • Сутність поняття та основи сталого регіонального економічного розвитку. • Напрями та інструментарій розв'язання проблем сталого розвитку. • Показники та індикатори сталого регіонального розвитку. • Специфіка регіональних програм сталого розвитку. 	4/ 10	<p>1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 29-46.</p> <p>2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 384-429.</p> <p>3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. К.: Знання України, 2005. 498 с.</p> <p>4. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник]. К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. С. 421-431.</p>

1	2	3	4
Змістовий модуль 2 „Екологія”			
10.	<p>Наукові засади раціонального природокористування.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основні економічні принципи природокористування. • Еколого-економічні засади раціонального природокористування. • Вторинні ресурси і ресурсозберігаючі технології. • Платежі за забруднення довкілля. • У чому полягає комплексна переробка сировини? • Вторинні енергоресурси і методи їх використання. • У чому полягає раціональне використання природних ресурсів? • Якими є перспективні напрями раціонального природокористування? 	4/ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Голіков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз П. О. . Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.]. К. : Центр учбової літератури, 2011. С. 163-198. 2. Герасимчук З. В., Вахович І. М., Голян В. А., Олексюк А. О. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2006. С. 5-54. 3. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 10-28; 205-225. 4. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 430-435. 5. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С. 469-487. 6. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. С. 232-249; 458-515.
11.	<p>Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Які види забруднення навколишнього природного середовища? • Дайте визначення забруднення навколишнього природного середовища. • Які найпоширеніші забрудники атмосферного повітря ви знаєте і якої шкоди вони завдають здоров'ю людини? • В чому полягають екологічні права і обов'язки громадян України? • Які види правопорушень з питань охорони навколишнього природного середовища? • Основні служби, які регулюють і здійснюють моніторинг за охороною навколишнього природного середовища. 	4/ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 301-320. 2. Екологічне управління : [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.. К. : Либідь, 2004. С. 360-400. 3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 436-456. 4. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С.488-513. 5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. С. 204-231.

1	2	3	4
12.	<p>Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.</p> <ul style="list-style-type: none"> • У чому полягає економічний механізм управління природоохоронною діяльністю? • Які основні функції регіонального управління екологічною безпекою навколишнього середовища? • У чому полягає міжнародне співробітництво у галузі охорони навколишнього природного середовища? • Хто є учасниками екологічної оцінки суб'єктів господарювання? 	5/ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 131-204. 2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 442-445. 3. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С.514-533. 4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. С. 458-515.
13.	<p>Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Як впливає ресурсозбереження на підвищення ефективності виробництва? • Основні завдання Державної програми охорони навколишнього природного середовища. • Охарактеризуйте стратегічні напрями розвитку видів економічної діяльності і забезпечення охорони ресурсного потенціалу. • Визначте основні завдання збалансованого використання та відновлення природних ресурсів: земельних, водних, атмосферного повітря, корисних копалин, флори і фауни тощо. 	5/ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 205-225; 402-406. 2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 446-450. 3. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. С.534-557. 4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. С. 370-389.
14.	<p>Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля</p> <ul style="list-style-type: none"> • Екологічна політика України і міжнародна співпраця. • Програма дій "Порядок денний на XXI століття" (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). • Міжнародні конвенції з питань охорони довкілля. • Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. • Екологічна освіта, наука, зв'язки з громадськістю. 	5/ 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Величко О. М., Гало М., Дудич І. І., Шпенник Ю. О. Основи екології та моніторинг довкілля : [навч. посіб.]. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2001. 285 с. 2. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. С. 398-401; 410-436. 3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. С. 451-456.
	Всього годин:	76/ 180	

7. Зразки тестових завдань для проведення модульного контролю.

1. *Що є предметом регіональної економіки?*

- а) відтворення населення і виробництва;
- б) закони формування спеціалізованих територіальних економічних систем;
- в) закономірності розвитку поселень і виробництва, їх пропорцій по території;
- г) відповіді у варіанті а і б.

2. *У якому варіанті відповідей правильно подано об'єкт регіональної економіки?*

- а) територія, виробнича сфера, торгівля, послуги;
- б) територія, розселення, виробництво, інфраструктура;
- в) територія, природні ресурси, транспортна система, виробництво;
- г) територія, природні ресурси, виробництво, послуги.

3. *Які головні параметри території як одного з елементів об'єктів дослідження регіональної економіки?*

- а) фізико-географічні особливості рельєфу, водних артерій, лісових площ, сільськогосподарських угідь, рівень ерозії ґрунтів;
- б) виробнича і соціальна інфраструктура розміщені по території;
- в) виробничі об'єкти розміщені по території;
- г) площа регіону, конфігурація меж регіону;
- д) правильні відповіді у варіантах а і б.

4. *Що характеризує розселення населення як одного з найважливіших елементів об'єкта регіональної економіки?*

- а) співвідношення населення і площі, сільськогосподарських угідь, ріллі регіону, водних і рекреаційних ресурсів;
- б) співвідношення чисельності населення у містах, селах і селищах міського типу;
- в) територіальне розселення населення регіону;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б.

5. *Розкрийте сутність методу регіональної економіки. Отже, метод регіональної економіки – це:*

- а) регіональна економіка як частина національної економіки;
- б) спосіб пізнання предмета регіональної економіки;
- в) економічна система, яка само розвивається;
- г) усі відповіді правильні.

6. *У якому варіанті відповідей не правильно подано загальнонавчавані рівні методів наукових досліджень:*

- а) системний і діалектичний, загальнонауковий, міждисциплінарний;
- б) загальнонауковий, міждисциплінарний, спеціальний, методико-технічний;
- в) філософський, міждисциплінарний, конкретно-науковий, методико-технічний;
- г) відповіді у варіанті а і б.

7. *Обґрунтуйте завдання регіональної економіки:*

- а) забезпечення економічної рівноваги в регіоні і стабільності;
- б) забезпечення збалансованості економічної системи і її зростання;
- в) забезпечення стабільності економічної системи і добробуту людей;
- г) забезпечення зростання виробництва і робочих місць.

8. У якому варіанті відповідей не правильно подано п'ять рівнів організації господарських систем?

- а) мікроекономіка, регіональна економіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка;
- б) мікроекономіка, регіональна економіка, макроекономіка, мегаекономіка, економіка світу;
- в) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, глобальна економіка;
- г) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, економіка світу.

9.. Перші серйозні дослідження в галузі регіональної науки спостерігаються:

- а) з 50-х років XX ст.;
- б) на початку XX ст.;
- в) на початку XIX ст.;
- г) з 70-х років XX ст.

10. Відомі американська і європейська школи дослідників регіональної економіки та розміщення продуктивних сил (вказати вірні відповіді) – це:

- а) учені європейської школи - Г. Зіпф, У. Ізард, В. Беррі та ін.;
- б) представники американської школи – В. Кристаллер, В. Льош, Х. Бос, Т.Александрсон, А. Вебер;
- в) представники американської школи – Г. Зіпф, У. Ізард, В. Беррі та ін.;
- г) учені європейської школи - В. Кристаллер, В. Льош, Х. Бос, Т. Александрсон, А.Вебер;
- д) правильні відповіді у варіантах б і в.

11. Обґрунтуйте сутність наукового методу „системний аналіз”, який в процесі досліджень використовує регіональна економіка:

- а) всебічний аналіз, що використовує принцип поетапності, починаючи з постановки цілі, визначення завдань, формулювання наукової гіпотези, всебічного вивчення особливостей оптимального варіанта розміщення виробництва;
- б) метод наукового дослідження, при якому комплексне вивчення структури господарства і внутрішніх взаємозв'язків доповнюється вивченням їх взаємодії;
- в) комплексне дослідження територіального аспекту економічного і соціального розвитку регіону;
- г) відповіді у варіанті а і б.

12. Об'єктом регіональної економіки є:

- а) просторовий аспект розвитку та розміщення продуктивних сил в окремих регіонах країни;
- б) територія (регіон) як цілісна суспільно-географічна система зі своїм потенціалом та властивою лише йому територіальною організацією господарства;
- в) система виробничих, господарських, суспільних відносин у певному регіоні країни;
- г) структура, в межах якої може бути визначений просторовий характер економічних систем.

13. Що відноситься до предмета досліджень у регіональній економіці:

- а) дослідження впливу ринкового оточення на формування попиту та пропозиції;
- б) визначення основних передумов зменшення витрат на виробництво;
- в) просторова організація продуктивних сил та окремих їх складових елементів, а також територіальні аспекти господарювання, закономірності його формування і розвитку;
- г) формування висновків про ступінь ефективності використання природно-ресурсного потенціалу певного регіону.

14. Регіон – це:

- а) група поряд розташованих економічних районів;
- б) частина національної економіки, що характеризується єдністю та цілісністю відтворювального процесу й управління;
- в) будь-яка частина країни без чітко виражених меж;
- г) група країн або частина світу.

15. Аналогія, як прийом дослідження регіональної економіки – це:

- а) використання прийому перевірки припущення (гіпотези), доцільного відтворення явища (об'єкта) пізнання;
- б) дослідження цілісного явища через розчленування його на окремі, складові елементи;
- в) знаходження подібності явищ, об'єктів в якихось властивостях, формах, обґрунтування висновку про менш знане явище (об'єкт) за більш значними, якщо вони належать до однорідної групи;
- г) систематичний збір інформації про явище (об'єкт), цілеспрямоване дослідження явища стосовно поставленої мети.

16. Вкажіть не правильне твердження: закономірність раціонального розміщення виробництва:

- а) забезпечує найвищу продуктивність суспільної праці;
- б) впливає із спеціального економічного закону економії праці, який регулює затрати на подолання просторової незбалансованості між регіонами видобутку, виробництва і споживання продукції;
- в) базується на виробничих відносинах рівня розвитку продуктивних сил і оптимального задоволення потреб людини;
- г) реалізується, передусім, через принцип розміщення промисловості з погляду наближення їх до джерел сировини, палива споживача.

17. Принципами розміщення продуктивних сил є:

- а) сукупність головних ідей та вихідних положень, що формують першооснову розміщення продуктивних сил, результат наукового пізнання дії закономірностей розміщення окремих об'єктів, галузей та територіальних господарських комплексів;
- б) сукупність аргументів, що зумовлюють особливості розвитку певних економічних процесів у конкретному регіоні;
- в) наукові положення, які відображають стійкі причинно-наслідкові зв'язки, тобто такі, коли залежності між причиною і наслідком однозначні, а взаємодія різних сил (продуктивних і деструктивних) приводять до цілком імовірного наслідку;
- г) всі відповіді вірні.

18. Можливість регіональної системи функціонувати в автономному режимі на основі комплексного використання наявних ресурсів та єдиної функції управління цим розвитком – це:

- а) суть принципу загальності;
- б) суть принципу цілеспрямованості;
- в) суть принципу цілісності;
- г) суть принципу самоорганізації.

19. Закономірність економічної цілісності регіону є синтезуючою і полягає:

- а) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують рівень господарського розвитку районів;
- б) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують територіальну структуру господарського комплексу;
- в) органічній єдності природної, матеріальної (створеної людиною) і соціальної сфер;
- г) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують економічні зв'язки між регіонами України.

20. Територіальний поділ праці – це:

- а) просторова модифікація дії економічних законів;
- б) процес розвитку продуктивних сил, при якому відбувається виділення різних видів трудової діяльності, спеціалізація виробничих одиниць та обмін між ними;
- в) процес закріплення, спеціалізації певної території на випуску певних видів продукції чи послуг на основі міжрайонного обміну;
- г) всі відповіді правильні.

21. Обґрунтуйте сутність поділу праці.

- а) кооперація виробництва;
- б) спеціалізація виробництва;
- в) комбінація виробництва;
- г) інтеграція виробництва.

22. У якому варіанті відповідей обґрунтовано загальний поділ праці?

- а) тваринництво, освіта, торгівля і т. ін.;
- б) промисловість, сільське господарство і т. ін.;
- в) пастух, рільник, лікар, учитель та ін.;
- г) в усіх варіантах.

23. Який рівень поділу праці здебільшого формує промислові чи транспортні вузли, агломерації, економічні райони?

- а) територіальний;
- б) частковий;
- в) загальний;
- г) одиничний.

24. Які категорії регіональної економіки відображають показники: регіональний продукт, регіональні затрати, амортизація, прибуток?

- а) виробничого потенціалу;
- б) виробничої і соціальної інфраструктури;
- в) організації виробництва;
- г) результатів виробництва.

25. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „гравітаційна модель просторової взаємодії”?

- а) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- б) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села;
- в) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв'язок галузей, аналіз взаємозв'язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території;
- г) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал.

26. Вихідні положення, правила, якими користуються вчені у процесі обґрунтування мережі районів певної країни, це:

- а) критерії районування;
- б) принципи районування;
- в) чинники районування;
- г) фактори районування.

27. Що характеризує територіальна структура економіки?

- а) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що змінюється під впливом чинників;
- б) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що їх змінює центральна влада;
- в) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що не змінюється під впливом чинників;
- г) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що їх змінює регіональна влада.

28. Що характеризують парні тенденції одного і того самого явища, виявлені в процесі просторового аналізу?

- а) розмежування економічних районів;
- б) районування;
- в) районоутворення;
- г) усі відповіді правильні.

29. Обґрунтуйте поняття економічного районування.

- а) об'єктивний процес формування економіки окремої території;
- б) суб'єктивний поділ країни на окремі райони;
- в) обґрунтований поділ країни на економічні райони;
- г) усі відповіді правильні.

30. До головних завдань регіональної політики належить:

- а) забезпечення комплексного і збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів;
- б) істотне оздоровлення екологічної обстановки та створення сприятливих умов для життєдіяльності населення
- в) здійснення прогресивної структурної перебудови економіки регіонів;;
- г) всі відповіді вірні.

31. Об'єктами державної регіональної політики не є:

- а) соціальна інфраструктура;
- б) природне середовище;
- в) органи державної виконавчої влади;
- г) населення і трудові ресурси.

32. Що не відносимо до цілей і завдань регіональної політики:

- а) пріоритети загальнонаціональних інтересів;
- б) ефективне використання природно-ресурсного і науково-технічного потенціалу;
- в) структурна перебудова народногосподарських комплексів регіонів;
- г) розширення регіонального самоврядування.

33. Назвіть цілі органів місцевого самоврядування в системі управління регіоном:

- а) бюджет;
- б) ціна, попит і пропозиція;
- в) прибуток;
- г) усі цілі важливі.

34. До головних характеристик демографічного потенціалу регіону не відноситься:

- а) релігійний склад населення;
- б) співвідношення показників механічного руху населення;
- в) співвідношення показників природного руху населення;
- г) статеві-віковий склад населення.

35. Через які категорії наука про регіональну економіку вивчає населення?

- а) територіальні, виробничі, споживчі;
- б) просторові, технологічні, продуктивні;
- в) національні, соціальні, економічні;
- г) природні, соціальні, технічні.

36. У якому варіанті відповідей критерії відображають національну категорію населення?

- а) чисельність нації, природний рух нації, міграційний рух нації;
- б) національна здатність до праці, професійна кваліфікація, складність праці, зайнятість;
- в) рівень освіти нації, рівень доходів нації, рівень споживання нації;
- г) свідомість національного патріотизму, свідомість національного нігілізму, свідомість національної винятковості.

37. Природний приріст населення визначають як:

- а) різницю між кількістю прибулих до регіону, та тих, хто вибув з нього в певний період часу;
- б) різницю між кількістю народжених та тих, хто помер у певний період часу;
- в) сума народжених у регіоні та тих, хто прибув до нього за певний період часу;
- г) сума кількості померлих у регіоні та тих, хто вибув з нього за певний період часу.

38. До економічно неактивного населення НЕ належать:

- а) студенти, курсанти що навчаються за вечірньою та заочною формами навчання;
- б) особи які одержують пенсію за віком та у зв'язку з інвалідністю;
- в) учні, студенти, курсанти що навчаються в денних навчальних закладах;
- г) особи зайняті веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми...

39. У якому варіанті відповідей не правильно подано визначення міжгалузевих комплексів?

- а) сконцентровані виробництва взаємопов'язаних суміжних галузей;
- б) господарська система, яка історично сформувалася у певних територіальних (національних) межах;
- в) сукупність видів діяльності здійснюваних на певній території і об'єднаних у певну групу (підсистему) виробничими, комерційними та іншими зв'язками;
- г) правильна відповідь у варіанті а.

40. До основних форм міжнародного співробітництва не входить:

- а) міжнародна торгівля послугами;
- б) створення спільних підприємств;
- в) територіальне розселення населення;
- г) культурні зв'язки між країнами світу;
- д) міжнародний туризм;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

41. Що, на Вашу думку, не входить до основних форм міжнародного співробітництва:

- а) міжнародна торгівля послугами;
- б) бартерний обмін товарами;
- в) спеціалізація і кооперування виробництва;
- г) територіальне розміщення господарства;
- д) обмін робочою силою;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

42. Конкурентні переваги будь-якої країни перед іншими країнами світу обумовлені:

- а) вигідним економіко-географічним положенням;
- б) кваліфікованими кадрами;
- в) розвинутою науково-дослідною базою;
- г) достатнім природно-ресурсним потенціалом;
- д) специфічними агрокліматичними умовами;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

43. До об'єктивних можливостей інтеграції України у світове господарство відносять:

- а) значний економічний, трудовий і природно-ресурсний потенціал;
- б) вигідне економіко-географічне і стратегічне положення;
- в) природні, історичні, техніко-економічні, соціально-економічні, організаційно-економічні основи;
- г) всі варіанти відповідей правильні.

44. До типів вільних економічних зон за організаційно-функціональною ознакою не входять:

- а) промислово-виробничі;
- б) технічні;
- в) офшорні зони;
- г) торговельно-складські;
- д) сервісні.

45. До промислово-виробничих зон (класифікація СЕЗ за організаційно-функціональною ознакою) не відносять:

- а) зони „дьюті-фрі”;
- б) промислові зони;
- в) імпортно-виробничі зони;
- г) експортно-виробничі зони;
- д) зони „макіладорс”.

46. Транскордонне співробітництво визначається як:

- а) спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами;
- б) сукупність організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів, раціональне використання їх ресурсного потенціалу з метою підвищення життєвого рівня населення та охорони навколишнього природного середовища, вдосконалення територіальної організації суспільства;
- в) організаційно-правова, економічна, соціальна, культурно-освітня, екологічна та управлінська діяльність держави, спрямована на забезпечення комплексно-пропорційного розвитку окремих територій країни на основі раціонального використання та збереження їх особливостей та інтегрального потенціалу;
- г) всі варіанти відповідей правильні.

47. До об'єктів екологічного моніторингу входять:

- а) виробничі об'єкти і концентрація відходів, викидів, стоків у процесі технологічної переробки сировини, води і матеріалів;
- б) атмосферне повітря, водні, земельні і біологічні ресурси;
- в) населені пункти і прилеглі до них території;
- г) територія та об'єкти, що підлягають особливій охороні;
- д) певнішою є відповідь у варіанті г, ніж у варіанті а;
- е) певними є відповіді у всіх варіантах.

48. До категорій територій та об'єктів природно-заповідного фонду не належать:

- а) парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного і місцевого значення;
- б) природні заповідні, національні парки, регіональні ландшафтні парки та заповідні урочища;
- в) зоологічні парки місцевого значення;
- г) заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади та дендропарки загальнодержавного і місцевого значення;
- д) певнішою є відповідь у варіантах а і б;
- е) певними є відповіді у всіх варіантах.

49. Предметом екологічного моніторингу населених пунктів є:

- а) рівень екологічної освіти, культури мешканців населених пунктів;
- б) стан водовідведення, вивезення сміття, санітарний стан вулиць, дворів, парків, зелених насаджень, ставків, озер та інших водоймищ всередині населених пунктів та за їх межами;
- в) естетичний стан житлових будівель, дворів, громадських закладів, підприємств, організацій, вулиць та ін.;
- г) стан сміттєзвалищ, резервуарів із стоками підприємств, каналізації тощо;
- д) певнішою є відповідь у варіантах а і в;
- е) певними є відповіді у всіх варіантах.

50. Який підхід до використання природних ресурсів має застосувати людина у процесі виробництва?

- а) відновлення природної біосфери;
- б) створення безвідходних і енергозберігаючих технологій;
- в) відновлення площ з вичерпаними мінерально-сировинними ресурсами;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

51. Які заходи треба вжити для розв'язання проблеми регіонального природокористування?

- а) зменшити обсяги використання природної речовини;
- б) збільшення інвестицій у розвиток інфраструктури природокористування;
- в) обґрунтувати норми споживання природної речовини;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

52. Поліпшення фізичного розвитку населення, скорочення захворюваності, збільшення тривалості життя і поліпшення умов праці і відпочинку належать до показників.

- а) соціальних;
- б) екологічний;
- в) економічний;
- г) усі відповіді правильні.

53. Які з названих напрямів економічної політики і міжнародної співпраці є пріоритетними сьогодні?

- а) консолідація джерел фінансування і вдосконалення механізму їх використання;
- б) збереження унікальних природних пам'яток і ресурсів;
- в) комплексне використання природних ресурсів і безпечні умови проживання населення;
- г) усі відповіді правильні.

54. До організаційних методів екополітики належать:

- а) плата за забруднення навколишнього природного середовища;
- б) екологічні нормативи;
- в) екологічна експертиза;
- г) екологічні штрафи.

8. Перелік питань для підготовки до іспиту

1. Предмет і об'єкт регіональної економіки.
2. Методологічні принципи та економічні методи регіонального аналізу.
3. Регіональна економіка в системі економічних і природничих наук.
4. Історія виникнення науки та сучасні наукові дослідження.
5. Завдання регіональної економіки.
6. Сутність поняття "регіон", "регіональна економіка".
7. Регіон як соціально-економічна категорія.
8. Наукові методи дослідження регіональної економіки. Методологія, методи і методика дослідження регіональної економіки.
9. Традиційні й новаційні методи дослідження.
10. Регіональна економіка у системі економічних і природничих наук.
11. Наукові засади обґрунтування рівнів економічних систем.
12. Економічні закони і закономірності розміщення виробництва, їх об'єктивний характер.
13. Основні закономірності розміщення продуктивних сил.
14. Найважливіші принципи розміщення продуктивних сил.
15. Роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва.
16. Закони функціонування регіонально-інтегрованої економічної системи.
Чинники розміщення продуктивних сил: енергетичний, водний, трудовий, земельний, сировинний, транспортний, ґрунтово-кліматичний.
17. Територіальний поділ праці.
18. Регіоналізація економіки.
19. Теорії та концепції територіальної економіки.
20. Сутність і рівні поділу праці.
21. Суспільний і просторовий аспекти поділу праці.
22. Регіоналізація економіки.
23. Поглиблення й поширення поділу праці.
24. Поділ праці й регіональна організація економіки.
25. Категорії регіональної економіки в умовах ринку.
26. Категорії регіональної виробничої і соціальної інфраструктури.
27. Категорії регіональних результатів виробництва.
28. Основні теорії та концепції територіальної економіки.
29. Розвиток теорії просторової економіки.
30. Теорія оптимального розташування.
31. Теорія центральних місць та полюсів росту.
32. Сутність державної регіональної економічної політики
33. Цілі та завдання державної регіональної економічної політики

- 34.Наукове обґрунтування регіонального розміщення продуктивних сил
- 35.Сутність механізму реалізації державної регіональної економічної політики.
- 36.Спеціальні (вільні) економічні зони - один із засобів реалізації регіональної економічної політики
- 37.Міжрегіональне і прикордонне співробітництво - інструменти реалізації регіональної економічної політики
- 38.Економіко-географічне положення регіону.
- 39.Природні передумови розвитку регіону.
- 40.Демографічні передумови розвитку регіону.
- 41.Економічні передумови розвитку регіону.
- 42.Соціальна інфраструктура регіону
- 43.Сутність управління регіональними економічними системами.
- 44.Завдання та цілі регіонального управління
- 45.Форми, функції та система органів управління в регіоні.
- 46.Класифікаційні ознаки і види розвитку регіональних економічних систем.
- 47.Об'єкт та суб'єкт регіонального управління.
- 48.Функціональні підходи до управління розвитком регіональних економічних систем.
- 49.Особливості процесу управління за результатами.
- 50.Державне, регіональне та місцеве самоврядування.
- 51.Завдання регіонального управління.
- 52.Системи територіальної влади: централізована, англо-американська, європейська змішана елітна, європейська змішана з розділеною ієрархією управління.
- 53.Економічні, адміністративні та правові методи управління.
54. Теоретичні основи економічного зростання.
55. Фінансові передумови економічного зростання у регіоні.
56. Інноваційно-інвестиційні основи економічного зростання.
57. Розвиток кооперації у системі заходів регіонального економічного зростання.
- 58.Глобальні координати сталого економічного розвитку
59. Механізм реалізації концепції сталого розвитку
60. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України
- 61.Еволюція економічних принципів природокористування.
- 62.Еколого-економічні засади раціонального природокористування.
- 63.Перспективні напрями раціонального природокористування.
- 64.Напрями ресурсозбереження.
- 65.Безвідходні й маловідходні технології виробництва продукції.
- 66.Пріоритети раціонального природокористування.
- 67.Екологічна політика держави.

68. Екологічна безпека як складова національної.
69. Об'єкти екологічного моніторингу.
70. Система екологічної інформації.
71. Сутність поняття "екологічний моніторинг".
72. Предмет екологічного моніторингу населених пунктів.
73. Групи об'єктів екологічного моніторингу.
74. Території та об'єкти особливої охорони.
75. Категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ).
76. Система екологічної інформації. Сучасна система екологічного моніторингу.
77. Економічний механізм управління природоохоронною діяльністю.
78. Міжнародні природні ресурси та співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища.
79. Економічний механізм охорони навколишнього природного середовища
80. Екологічна оцінка господарської діяльності як інструмент екополітики.
81. Ресурсозбереження як чинник підвищення ефективності суспільного виробництва.
82. Державна програма охорони навколишнього природного середовища.
83. Стратегічні напрями розвитку галузей господарства країни та забезпечення охорони природно-ресурсного потенціалу.
84. Ефективність заходів з охорони навколишнього природного середовища.
85. Екологічна політика України і міжнародна співпраця.
86. Засади екологічної політики економічно розвинених країн.
87. Досвід зарубіжних країн у сфері охорони навколишнього середовища.

9. Критерії оцінювання знань та підсумкового контролю.

Відповідно до визначених критеріїв виконання завдання контрольної роботи оцінюють за традиційною вітчизняною чотирьохбальною системою та за шкалою ECTS - 100-бальною системою.

Загальна сума балів з тестової частини ККР (при наявності 100% вірних відповідей) повинна складати 100 балів (вірна відповідь за кожне тестове завдання оцінюється 5 балами). Оцінювання здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29.03.2012 р. № 384 (табл. 1). Критерії оцінювання знань та вмінь студента за результатами вивчення навчальної дисципліни:

- 88-100 балів – за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміння

аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;

- 80-87 балів – за ґрунтовні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки; аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач;
- 71-79 балів – за міцні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки; аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- 61-70 балів – за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень під час розв'язання практичних задач;
- 26-49 балів – за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- 00-25 балів – за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

Таблиця 1. Шкала оцінювання навчальної діяльності студента

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою, для:	
		екзамену, курсового проекту (роботи), практики	заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Список рекомендованої літератури до вивчення курсу "Регіональна економіка"

Основна

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Ринкова економіка : основні поняття і категорії : [навч. посіб.] .К. : Знання, 2006. – 263 с.
2. Величко О. М., Гало М. , Дудич І. І. , Шпеник Ю. О. Основи екології та моніторинг довкілля : [навч. посіб.]. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2001. 285 с.
3. Герасимчук З. В., Вахович І. М., Голян В. А., Олексюк А. О. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2006. С. 5-54.
4. Герасимчук З. В., Ковальська Л. Л. Конкурентоспроможність регіону : теорія, методологія, практика : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2008. 243 с.
5. Герасимчук З. В., Кондіус І. С. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону : [монографія]. Луцьк : Надстир'я, 2010. 412 с.
6. Голюков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз П. О. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.]. К. : Центр учбової літератури, 2011. 352 с.
7. Гриньова В. М., Новікова М. М. Державне регулювання економіки : [підручник]. К. : Знання, 2008. С. 398 с.
8. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : [підручник]. К. : "Кондор", 2009. 465 с.
9. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети. К.: Наукова думка, 2006. 512 с.
10. Екологічне управління : [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. К. : Либідь, 2004. 432 с.
11. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. 548 с.
12. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник]. К. : "ВД "Професіонал", 2007. 528 с.
13. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. Львів : "Новий Світ-2000", 2006. 432 с.
14. Манів З. О., Луцький І. М. , Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. 562 с.
15. Мойсеєнко І. П. Інвестування : [навч. посіб.]. К. : Знання, 2006. 490 с.

16. Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник] / за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. 444 с.
17. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. 759 с.
18. Пехник А. В. Іноземні інвестиції в економіку України : [навч. посіб.]. К. : Знання, 2007. 335 с.
19. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. 498 с.
20. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. К. : КНЕУ, 2007. 992 с.
21. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / за ред. В.В.Ковалевського, О.Л.Михайлюк, В.Ф.Семенова. 7-е вид., стер. К.: Знання, 2005. – 350 с.
22. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: [навч. посіб.]. К.: Вікар, 2001. – 377 с.
23. Чернюк Л.Г., Д. В. Клиновий Розміщення продуктивних сил України. : [навч. посіб.]. Київ. ЦУЛ, 2002. 470 с.
24. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. К. : Знання, 2006. 435 с.

Додаткові джерела інформації

1. Кодекс „Про надра” (1992 р.).
2. Лісовий кодекс України (1994 р.).
3. Водний кодекс України (1995 р., з доповненням 2000 р.).
4. Земельний кодекс України (2001 р.).
5. Господарський кодекс (грудень 2003 р.).
6. Журнали: Економіст, Економіка України, Статистика України, Регіональна економіка, Економіка АПК; Електронний ресурс тощо.

11. Короткий термінологічний словник

Аграрно-промисловий комплекс	сукупність галузей народного господарства, що зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача, а також виробництвом засобів виробництва для такої діяльності.
Валовий дохід	частина вартості валової продукції підприємства, яка залишається після покриття всіх матеріальних витрат, або новостворена на підприємстві вартість, як результат живої праці колективу підприємства.
Валова продукція	показник обсягу продукції вироблений підприємством для реалізації на сторону, або для подальшого використання в межах підприємства.
Вантажо- і пасажирооборот	показники виконаної транспортної роботи, визначаються як добуток обсягу перевезень (вантажів чи пасажирів) на відстань їх транспортування.
Вантажо- і пасажиропотік	кількість вантажів (пасажирів), що їх перевозять за певним маршрутом (автомобільним, залізничним, водним шляхом тощо) в певному напрямку за певний проміжок часу (рік, місяць, добу). Такі показники є матеріальним виразом транспортно-економічних зв'язків.
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	сукупність вартостей всіх товарів і послуг (або доданих вартостей), створених всіма підприємствами в країні, без врахування продукту, створеного закордонними філіями та відділами національних фірм за кордоном.
Валовий національний продукт (ВНП)	сукупність усіх виготовлених товарів та наданих послуг у країні за рік.
Виробництво (матеріальне)	процес створення матеріальних благ, передумовами якого є продуктивні сили та виробничі відносини.
Виробничі відносини	в процесі виробництва люди вступають у відношення не тільки з природою, але і між собою, або характер зв'язків між учасниками виробничого процесу.
Відтворення населення	процес неперервної заміни поколінь через процеси природного і механічного руху.
Відтворення (ресурсів)	відновлення ресурсів у процесі їх господарського використання.
Внутрішня міграція	зміна місця проживання в межах держави.
Водні ресурси	частина гідросфери, доступна й економічно доцільна для використання в суспільному виробництві.
Господарський механізм	система основних форм, методів і важелів використання економічних законів.
Густота (щільність) населення	співвідношення між населенням і площею території, яку воно займає.

Депопуляція	процес скорочення чисельності населення внаслідок переважання смертності над народжуваністю.
Економіко-географічний простір	сукупність просторових відношень об'єкту до інших існуючих чи прогнозних, але суттєвих для даного об'єкту.
Економіка-географічний район	територіальне цілісна частина н/г, якій властиві характерні ознаки: <i>спеціалізація, комплексність, можливість управління.</i>
Економічно активне (трудоактивне) населення	загальна чисельність населення, старшого від певного віку (16 або 18 років), яке працює або прагне працювати за винагороду.
Експорт	вивіз товарів, вироблених, добутих або вирощених у даній країні.
Експорт капіталу	вивіз капіталу за кордон, що здійснюється у грошовій або товарній формі з метою отримання прибутку, зміцнення економічних та політичних позицій.
Електроенергетика	галузь промисловості, що охоплює виробництво електроенергії, її транспортування, електромережі, котельні та інші об'єкти.
Еродований	грунт (гірські породи), який зазнав руйнівної дії води та вітру.
Ефективність економічна	співвідношення одержаних результатів і витрат живої і уречевленої праці.
Закономірності розміщення продуктивних сил	об'єктивні, внутрішньо необхідні, суттєві і сталі зв'язки між усіма елементами їх просторової організації.
Збалансованість розвитку	досягнення кількісної і якісної відповідності між основними елементами, що входять до складу певної системи.
Земельний фонд	усі землі незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму.
Земельні ресурси	усі землі, незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму, які можуть бути використані для суспільних потреб.
Зовнішньоторговельна політика	діяльність держави, спрямована на стимулювання або обмеження експорту та імпорту товарів.
Зовнішньоторговельний оборот	загальна сума експорту та імпорту товарів і послуг за певний період часу.
Зовнішня міграція	переселення, пов'язане з перетином державного кордону.
Імпорт	ввіз із-за кордону товарів, послуг, технологій, капіталу, цінних паперів для реалізації і застосування на внутрішньому ринку.

Інноваційна діяльність	вкладення коштів у нову техніку, технологію, нові форми організації праці і управління. Водночас це і процес, скерований на створення, виробництво, розвиток і вдосконалення нових видів виробництв, технологій, організаційних форм.
Інновація	запуск у виробництво нового продукту, впровадження нового виробничого цеху чи застосування нової форми організації бізнесу.
Інтеграція економічна	процес зближення і поступового об'єднання певних економічних утворень.
Інтегрована господарська система	єдиний регіональний економічний простір, що формується на основі тісних економічних взаємозв'язків між усіма елементами господарського комплексу.
Інтенсифікація сільського господарства	збільшення виробництва продукції шляхом продуктивного використання вже оброблюваних земель, та інших ресурсів завдяки застосуванню нової техніки і технології, сучасних форм організації праці і виробництва. Напрями інтенсифікації – механізація, меліорація, нові технології та інші шляхи індустріалізації сільського господарства.
Інфраструктура	поєднання діючих споруд, будівель, мереж та систем що безпосередньо не приймають участь, але забезпечують процес виробництва, матеріальних благ (виробнича) та життєдіяльність населення (соціальна).
Капітальне будівництво	галузь народного господарства, яка здійснює будівництво нових об'єктів виробничого і невиробничого призначення, а також реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючих.
Коефіцієнти демографічні	частота, з якою відбуваються демографічні події на 1000 чол. населення за рік.
Конкурентоздатність	відповідність вимогам ринку.
Концепція цілісна, логічна	науково обґрунтована система поглядів щодо природи певних явищ чи процесів.
Кооперування	система міжгалузевих, внутрігалузевих, міжрайонних, внутрірайонних економічних зв'язків.
Критерії розміщення продуктивних сил	орієнтири практичної спрямованості, якими керуються при виборі оптимального варіанта їх територіального розташування.
Культура	спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм, у духовних і релігійних цінностях, у сукупності відносин людей із засобами виробництва, природою і між собою.

Лаг	показник, що відображає відставання або випередження у часі одного явища (зокрема економічного) порівняно з іншим, пов'язаним з ними явищем.
Легальна міграція	переселення на законних підставах; якщо йдеться про міграцію робочої сили, то це проживання в іншій країні за дозволом, який здебільшого обмежений часом або галуззю зайнятості.
Лісове господарство	вивчає, веде облік і збереження лісів, посилює їх корисні природні властивості, забезпечує розширене відтворення та поліпшення їхньої якості, підвищення продуктивності, сприяє раціональному використанню земельного лісового фонду.
Лісові ресурси	деревні і не деревні ресурси лісових насаджень.
Лісозаготівельна промисловість	проводить лісосічні роботи, вивозить і сплавляє деревину та здійснює її первинну обробку. Її продукцією є ділова деревина, дрова (використовують як паливо), а також сировина для лісохімічної промисловості.
Лісовпорядкування	система заходів, що включає інвентаризацію лісового фонду, визначення розміру щорічного користування лісом та його категорій (водоохоронні, захисні, оздоровчі і т.п.), лісовідновлення тощо.
Лісопромисловий комплекс (ЛПК)	це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини.
Макроекономічний район	крупний економічний район, що становить собою цілісний територіально-виробничий комплекс і об'єднує певні групи адміністративно-територіальних одиниць.
Макрорайонування	це поділ території країни на основні економіко-географічні райони з метою виявлення й розмежування виробничих територіальних комплексів, як дійсних, так і тих, що формуються.
Мезоекономічний район	виділений у межах макрорайону певний підрайон, що охоплює господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (областей, автономної республіки).
Мезорайонування	виділення в межах основних економіко-географічних районів підрайонів, що охоплюють господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (крім □мін. Районів)
Меліорація	(від лат. — <i>поліпшення</i>) — сукупність організаційно-господарських і технічних заходів, що спрямовані на докорінне покращання земель (як правило, включає осушення їх або зрошення).

Мережа економічних районів	результат економічного районування у вигляді системи економічних районів (таксонів) різного рангу та типів, яка відображає територіальну організацію народного господарства, що об'єктивно склалася.
Міграція	переміщення робочої сили (працездатних мігрантів) через кордони тих чи інших територій, країн, населених пунктів зі зміною місця проживання. Розрізняють зовнішню і внутрішню, зворотну і незворотну міграції.
Міжнародний поділ праці	це спеціалізація окремих країн на виробництві тієї або іншої продукції чи наданні послуг, якими вони обмінюються.
Міжнародні економічні відносини	система господарських і торгово-економічних відносин між країнами світу, в яку входять обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне, промислове співробітництво, спільне підприємство та інші форми.
Міжнародна торгівля	торгівля між країнами, яка складається із ввозу (імпорту) товарів і послуг та їх вивозу (експорту).
Мікроекономічний район	низові або локальні господарські комплекси у низових адміністративних районах з суто місцевими економічними зв'язками.
Мікрорайонування	(низове адміністративно-господарське) – це виявлення локальних господарських комплексів у низових адміністративних одиницях (економічною основою є місцеві господарські зв'язки, що виникають між сільським господарством і переробною промисловістю, підприємствами з обслуговування).
Мінеральні ресурси	корисні копалини, які видобуваються з надр землі.
Господарський комплекс	система виробництва, обміну, розподілу і споживання, що склалась у межах України.
Незворотна (постійна) міграція	переселення до нового місця проживання без наступного повернення до попереднього місця.
Нелегальна міграція	проживання на певній території (переважно в іншій країні) без законних підстав.
Паливно-енергетичний баланс	система взаємопов'язаних показників, які характеризують обсяги і структуру видобутку природного палива та виробництва енергетичних ресурсів, а також показники їх споживання.
Паливно-енергетичний комплекс	сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.
Перепис населення	спеціальна науково організована статистична операція, мета якої отримати відомості про чисельність та склад населення.

Підприємство	територіальне та організаційно цілісний економічний об'єкт, первинна ланка суспільного поділу праці, де виробляється та реалізується певна продукція. Ознаки підприємства: - відносна економічна самостійність, технологічна завершеність виробничих процесів по випуску продукції, типова потреба в ресурсах, соціальних та екологічних умовах.
Площа лісового фонду	частина території країни, яка вкрита лісом, а також не зайнята ним, але призначена для потреб лісового господарства.
Попит на робочі місця	загальна кількість робочих місць, необхідних для повного задоволення потреб в них з боку трудоактивного населення, тобто для забезпечення повної зайнятості робочої сили.
Працездатність	здатність виконувати трудові функції без шкоди для здоров'я.
Праця	доцільна діяльність людей завдяки розумовим та фізичним здібностям (зусиллям), які можуть бути застосовані для виробництва товарів або послуг.
Пропозиція робочої сили	загальна сукупність осіб, що активно пропонують свою здатність до праці (свою робочу силу) на конкретному ринку.
Прикладні дослідження	вид наукових досліджень, основна мета яких — розв'язання практичних проблем. Їх результати безпосередньо впроваджуються в практику, знаходять втілення в нових технологічних процесах, конструкціях, матеріалах тощо.
Принципи розміщення продуктивних сил	головні ідеї та вихідні положення, що формують першооснову їх територіальної організації.
Природні умови	тіла і сили природи, які мають істотне значення для життєдіяльності людей, але не використовуються безпосередньо у господарській діяльності суспільства.
Природно-ресурсний потенціал	фактор розміщення продуктивних сил, який включає сукупну можливу (потенційну) продуктивність природних ресурсів і природних умов, які можуть бути залучені у господарську діяльність.
Продуктивні сили	система матеріальних елементів і людей, а також відносин між ними, які в процесі економічної діяльності забезпечують виробництво матеріальних благ і послуг для задоволення потреб суспільства.
Промисловий центр	місто або селище міського типу, де зосереджено кілька промислових підприємств і які є основною спеціалізованою містоутворюючою галуззю.
Промисловий вузол	зосередження на обмеженій території виробничо-територіального поєднання підприємств, що склалося історично або формується.
Промисловий пункт	промислове підприємство разом із поселенням, яке виникло при ньому.

Промисловий район	інтегральний район з переважним значенням промислового виробництва як головної галузі виробничої спеціалізації.
Район економічний	територіально спеціалізована частина народного господарства країни, взаємопов'язана економічними відносинами з іншими територіями.
Район економічний галузевий	територіально сконцентровані виробництва певної галузі в окремих частинах країни, де для їх розвитку є найсприятливіші умови.
Район економічний інтегральний	територіально цілісна частина народного господарства країни, основною ознакою якого є наявність територіально-виробничого комплексу відповідного рангу й економічного тяжіння території до ядра району.
Районування економічне	науковообґрунтований поділ країни на економічні райони, що склалися історично або формуються внаслідок розвитку продуктивних сил на основі суспільного поділу праці.
Раціональне природокористування	передбачає оптимальність зв'язків суспільства і природи, екологізацію виробничої діяльності, збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх господарського використання, народногосподарського підходу до організації природокористування.
Регіон Рекреаційні ресурси	значна індивідуальна територіальна одиниця. об'єкти і явища природного походження, які можуть бути використані для лікування, оздоровлення, відпочинку та туризму завдяки специфічному поєднанню на даній території таких компонентів довкілля, як оздоровчі ландшафтні комплекси, лікувальний клімат, мінеральні води, грязі тощо.
Ресурси економічні	джерела забезпечення виробництва, включаючи природні, трудові, інформаційні, фінансові тощо.
Ресурси природні	тіла і сили природи, які можуть бути використані для задоволення потреб суспільства.
Рівень життя	соціально-економічна категорія, яка характеризує рівень і ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення.
Розміщення продуктивних сил	процес наукового обґрунтування та втілення в практику господарювання конкретних рішень щодо їх просторової (територіальної) організації. Тобто, це складний процес, що охоплює аналогічні часткові процеси: заселення нових територій (первинне заселення), їхнє освоєння (наприклад природних ресурсів(це тіла і сили природи, суспільна користь яких змінюється у процесі трудової діяльності людини. Вони використовуються як засоби праці (земля), джерела енергії, сировини й матеріалів, а також безпосередньо як предмети споживання (питна вода, дикі ягоди, гриби тощо), концентрацію і розосередження об'єктів господарської діяльності, створення і формування ядер, каркасу територіальної організації господарства (мережі міст, інфраструктури) тощо.

Рух населення	процеси зміни чисельності та складу населення: <i>природний рух</i> – народження, смерті, шлюби і розлучення; <i>механічних рух</i> – зміни місця проживання в межах країни (внутрішня міграція) або переїзди до інших країн (зовнішня міграція); <i>соціальний рух</i> – перехід людей з одних соціальних груп до інших, що приводить до зміни їх соціальних ознак.
Сільськогосподарські угіддя	частина земельних ресурсів, які використовуються в сільському господарстві (рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження) для виробництва сільськогосподарської продукції.
Соціальна активність	спосіб життєдіяльності, спрямований на зміну соціальних умов з метою задоволення потреб, інтересів, цілей, ідеалів соціальних суб'єктів.
Соціальна інфраструктура	сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини — виробничої, культурної і сімейно-побутової. Включає заклади освіти і виховання, культури, фізкультури і спорту, охорони здоров'я тощо.
Соціальна система	система, основними елементами якої є люди, групи людей, взаємовідносини між ними; функціонує на основі механізмів об'єктивної саморегуляції та цілеспрямованої діяльності соціальних суб'єктів.
Соціальний захист	комплекс організаційно-правових і економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах.
Соціальний прогноз	конкретне передбачення стану будь-якого соціального явища в майбутньому на основі спеціального наукового дослідження.
Соціальний розвиток	процес еволюційних чи революційних змін у суспільстві та соціальному житті.
Соціальні нормативи	гарантовані державою мінімальні рівні винагороди за працю, стипендіального та соціального забезпечення.
Спеціалізація	форми організації виробництва, за якої виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбуваються в самостійних галузях або на відносно відокремлених підприємствах.
Структура виробництва	співвідношення між його галузями, що виражає господарські пропорції та стан суспільного поділу праці.
Територіальна організація продуктивних сил	науково-обґрунтоване розміщення взаємозв'язаних виробництв, сфери обслуговування та населення, яке забезпечує економічний і соціальний ефект внаслідок раціонального їх комплектування на певній території. Тобто, управління процесом розміщення і розвитку продуктивних сил по окремих районах, зв'язаних в єдину систему національної економіки.
Територіальна структура	співвідношення між формами територіального зосередження виробництва.

Територіальний поділ праці	об'єктивний безповоротний процес виробничої спеціалізації економічних районів та посилення міжрайонної кооперації, обміну спеціалізованою продукцією та послугами, обумовлений економічними, соціальними, природними та національно-історичними відмінностями окремих територій, їх географічним положенням.
Територіально-виробничий комплекс (ТВК)	частина народногосподарського комплексу країни в межах крупного регіону, яка відзначається тісним взаємозв'язком і взаємоумовленим розвитком різних галузей виробництва. Тобто, поєднання підприємств для досягнення додаткової економічної ефективності за рахунок наявних взаємозв'язків, скорочення транспортних витрат, раціонального використання територіальних ресурсів та за діяння переваг міжгалузевого кооперування та комбінування.
Територія	частина земельної поверхні з властивими їй природними, антропогенними властивостями та ресурсами, що характеризується протяжністю та певним географічним положенням.
Транспортний баланс	це сукупність показників, що характеризують обсяги, структуру перевезень, міжрайонні та внутрішньорайонні транспортно-економічні зв'язки регіону або країни в цілому. Часто під транспортним балансом розуміють співвідношення ввозу і вивозу, відправлення і прибуття.
Транспортний вузол	комплекс транспортних споруд у пункті, де сходяться, перетинаються або розгалужуються не менш як три лінії одного або двох видів магістрального транспорту, які у взаємодії обслуговують транзитні та місцеві перевезення вантажів і пасажирів.
Уречевлений	втілений у чому-небудь матеріальному.
Фактори розміщення продуктивних сил	певні причини та чинники, що впливають на їх територіальне розташування, визначають його ефективність.
Фауністичні ресурси	ресурси живої природи організованого мисливства, рибальства, бджільництва та звірівництва. Іноді називаються мисливсько-рибальськими ресурсами.
Фундаментальні дослідження	вид наукових досліджень, головним призначенням яких є здобуття нових знань, виявлення законів розвитку природи, суспільства, мислення. Їх результати є основою проведення прикладних досліджень.
Якість життя	філософсько-економічна категорія, яка відображає рівень задоволення потреб людей в особистих доходах, товарах і послугах різного характеру, у змістовному спілкуванні, знаннях, творчій праці, особистій свободі тощо.

Регіональна економіка: навч.-метод. комплекс з навч. дисципліни для студентів першого курсу, спеціальностей: 051- економіка, 071 - облік і оподаткування, 072 - фінанси, банківська справа та страхування, 076 - підприємництво, торгівля та біржова діяльність, освітній ступінь: бакалавр/уклад.: Л.М. Газуда, О.В. Мошак, Ю.О. Дідович. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2018. 53 с.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/20396>

Сформовано на основі Галузевого Стандарту Вищої Освіти затвердженого Міністерством освіти і науки України від 7 червня 2006 р.; а також:

- Голіков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз П. О. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.]. К. : Центр учбової літератури, 2011. 352 с.
- Екологічне управління : [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. К. : Либідь, 2004. 432 с.
- Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2007. 548 с.
- Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник]. К. : "ВД "Професіонал", 2007. 528 с.
- Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. Львів : "Новий Світ-2000", 2006. 432 с.
- Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : [навч. посібник]. Львів : „Магнолія 2006”, 2007. 562 с.
- Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., Мельничук А. Л., Пасько В. Ф. Регіональна економіка : [навч. посібник] / за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. 444 с.
- Навчально-методичний комплекс з курсу „Регіональна економіка” для студентів першого курсу економічного факультету всіх спеціальностей денної форми навчання / Газуда Л. М., Попик І.М. Ужгород: УжНУ, 2011. 94 с. та інші.